

Socialförvaltningen
ÄldreförvaltningenDnr 3.1.1-473/2018
Dnr 3.5-534/2018**Handläggare**Socialförvaltningen
Paulina Slazak
Telefon: 08-508 252 47Äldreförvaltningen
Marita Sundell
Telefon: 08-508 36 205**Till**Socialnämnden
2018-12-11Äldrenämnden
2018-12-11**Rapport avseende samverkan och samhandläggning för personer över 65 år****Förvaltningarnas förslag till beslut**

Nämnderna godkänner rapporten avseende samverkan och samhandläggning för personer över 65 år.

Peter Svensson
tillförordnad förvaltningschef
Socialförvaltningen
Ann-Christine Hansson
förvaltningschef
Äldreförvaltningen**Sammanfattning**

Socialförvaltningen och äldreförvaltningen fick i budget 2018 i uppdrag av respektive nämnder att i samråd med stadsdelsförvaltningarna utreda hur samverkan och samhandläggning kan öka runt personer som fyllt 65 år.

Våren 2018 genomfördes en enkätundersökning vars syfte var att kartlägga stadsdelsförvaltningarnas samverkan och samhandläggning för personer som fyllt 65 år. Enkäten skickades till enhetschefer inom verksamhetsområdena socialpsykiatri, vuxen/missbruk, funktionsnedsättning, relationsvåld samt äldreomsorg. För att diskutera enkätresultaten hölls under hösten 2018 en workshop tillsammans enhetschefer från individ- och familjeomsorg och äldreomsorg.

Sammanfattningsvis visar resultaten av enkäten och workshopen att samverkan och samhandläggning kan öka genom ökad kunskap om de olika verksamheternas ansvarsområden och kompetenser, förtydligande av handläggningsprocesser och väl implementerade gemensamma rutiner för samverkan och samhandläggning.

Äldreförvaltningen
PlaneringsavdelningenStorforsplan 26
106 64 Stockholm
Telefon 08-508 36 205
Växel 08-508 36 200
marita.d.sundell@stockholm.se
stockholm.se

Bakgrund

Inom Stockholms stad finns en åldersgräns, 65 år, för ansvarsfördelningen mellan äldrenämndens och socialnämndens ansvarsområden. Detta innebär att den enskildes ärende flyttas över från individ- och familjeomsorg (IOF) till äldreomsorg inför eller vid 65 årsdagen. Undantag är ärenden inom Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) där ärendeansvaret i många fall kvarstår inom IOF även efter att den enskilde fyllt 65 år.

I februari 2017 godkände kommunfullmäktige utredningen *Äldre personer med eller utan missbruk som lever i hemlöshet eller riskerar att bli hemlösa, 2016* (Utl.2017:21). Här beslutades bland annat att vid en ansökan om stöd från en hemlös person, 65 år och äldre, ska en gemensam initial bedömning av individ- och familjeomsorg, funktionsnedsättning och äldreomsorg göras. Därefter utreder handläggare i samråd utifrån sina respektive kompetensområden.

I budget 2018 fick socialförvaltningen och äldreförvaltningen i uppdrag av sina respektive nämnder att i samråd med stadsdelsförvaltningarna utreda hur samverkan och samhandläggning kan öka runt personer som fyllt 65 år. Våren 2018 påbörjades utredningsarbetet och en arbetsgrupp tillsattes med utredare från socialförvaltningen samt strateger från äldreförvaltningen.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom socialförvaltningens avdelning för stadsövergripande sociala frågor och äldreförvaltningens planeringsavdelning.

Kommunstyrelsens pensionärsråd har tagit del av ärendet den 4 december, de fackliga organisationerna i äldreförvaltningens förvaltningsgrupp den 5 december och de fackliga organisationerna i socialförvaltningens förvaltningsgrupp den 6 december. Det gemensamma för socialnämnd, äldrenämnd och överförmyndarnämnd, rådet för funktionshinderfrågor har tagit del av ärendet den 6 december.

Ärendet

Våren 2018 skickades en enkät till enhetschefer inom individ- och familjeomsorgens verksamhetsområden, enheten för hemlösa, äldreomsorgens beställarenheter samt Stockholms Trygghetsjour för att undersöka hur samverkan och samhandläggning sker runt personer över 65 år. Verksamheterna ekonomiskt bistånd och verksamheter för nyanlända ingår inte i utredningen. Enkäten syftade också till att visa goda exempel på det arbete som redan görs inom staden men

också att fånga upp utvecklingsområden. Under hösten 2018 arrangerades en workshop vars syfte var att diskuteras resultaten från enkäten.

Enkätensvaren och diskussionerna vid workshopen visade att det i hög grad finns rutiner för främst samverkan, däremot är samhandläggning mindre vanligt. Det finns en samsyn kring att samarbete och utbyte av information är grundläggande för en fungerande handläggning i de ärenden där flera verksamhetsområden är aktuella.

Samverkan

Flertalet svarade att samverkan främst blir aktuellt inför den enskildes 65 års dag då ärendet ska föras över från individ- och familjeomsorgens verksamheter till äldreomsorgen. Utöver detta påtalas behov av samverkan mellan individ- och familjeomsorg och äldreomsorg kring bland annat personer med psykisk ohälsa, missbruk, funktionsnedsättning samt personer i hemlöshet, områden där kompetens från berörda verksamhetsområden behövs för ett framgångsrikt arbete.

Samhandläggning

Enkätensvaren visar att samhandläggning sker i viss utsträckning mellan enheterna vuxen/missbruk och äldreomsorgen. Oftast handlar det om att äldreomsorgen utreder, beslutar om och beviljar insatser som rör exempelvis omvårdnad och service medan vuxen/missbruk ansvarar för de insatser som rör behandling och stöd för missbruket. Gemensamma kontinuerliga uppföljningar av rutinerna uppges vara av stor vikt.

Framgångsfaktorer för samverkan och samhandläggning

Sammanfattningsvis anger stadsdelsförvaltningarna följande förutsättningar som framgångsfaktorer för samverkan och samhandläggning:

- Organisatorisk närhet
- Gemensamma, väl implementerade rutiner för samverkan och samhandläggning.
- Tydliga processer och ansvarsfördelning, även fördelning av kostnadsansvar. Detta kan vara exempelvis rutiner som reglerar gemensamma besök, uppföljningar och vem som ansvarar för vilken insatstyp.
- Ökad kunskap om och användning av varandras kompetens utifrån varje handläggares verksamhetsområde.

Vid workshopen diskuterades även de svårigheter som uppstår när verksamheterna arbetar i olika moduler i det sociala systemet Paraplyet. Detta försvårar samhandläggning och handläggarna får inte en helhetsbild av ärendet eftersom beslut och journalföring sker i olika moduler som inte kommunicerar med varandra.

Jämställdhetsanalys

Förvaltningarna gör bedömningen att föreliggande utredning inte har påverkan på enskilda ärenden därmed bedöms ärendet vara könsneutralt. Ärendet beskriver uteslutande hur stadsdelsförvaltningarnas olika verksamheter samverkar och samhandlar ansökningar om bistånd som berör flera verksamhetsområden.

Förvaltningarnas synpunkter och förslag

Förvaltningarna föreslår att nämnderna godkänner den bilagda rapporten avseende samverkan och samhandläggning för personer över 65 år.

Vid en analys av enkätsvar och diskussioner under den workshop som genomfördes i september 2018 framkommer att det bedrivs arbete på stadsdelarna för att hitta en fungerande samverkan och samhandläggning mellan individ- och familjeomsorgen och äldreomsorgen. Samverkan är mera vanligt än samhandläggning där ett mindre antal stadsdelsförvaltningar reglerat detta specifikt i sina rutindokument.

Många gånger fungerar arbetet väl men det förekommer bland annat svårigheter i ärenden som är komplexa. Inom verksamhetsområdena vuxen/missbruk och äldreomsorg med målgruppen äldre i hemlöshet blir behovet av samverkan och samhandläggning påtaglig. I utredningen *Äldre personer med eller utan missbruk som lever i hemlöshet eller riskerar att bli hemlösa, 2016* (Utl.2017:21) påtalas vikten av samverkan och samhandläggning men även den ekonomiska ansvarsfördelningen är beskriven. Socialförvaltningen och äldreförvaltningen anser det angeläget att kommunfullmäktiges beslut i enlighet med utredningens förslag till samverkan, samhandläggning och ekonomisk ansvarsfördelning implementeras av stadsdelsförvaltningarna.

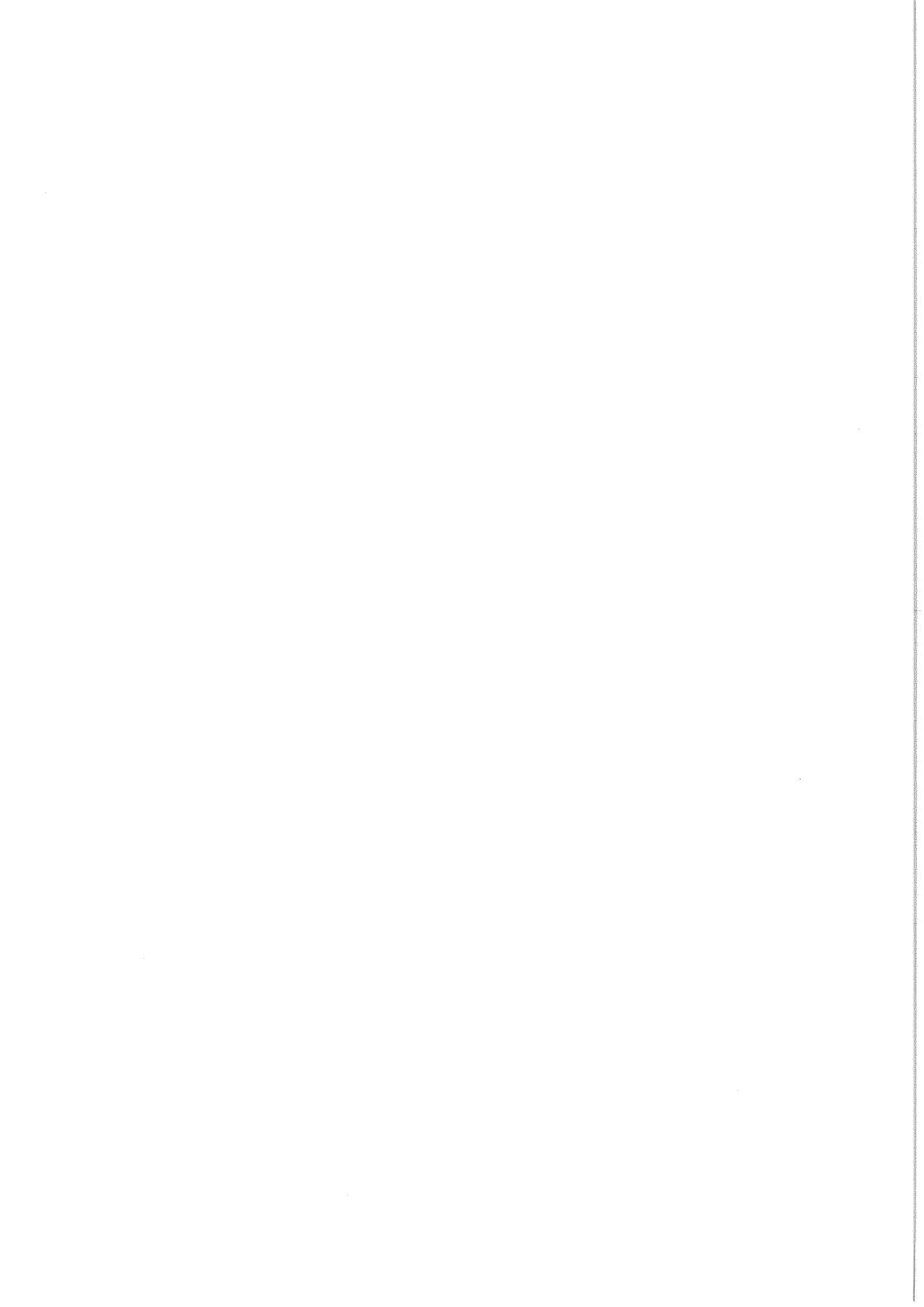
Ovan nämnda utredning ger framförallt vägledning om kostnadsfördelning mellan verksamheterna. Däremot behöver stadsdelsförvaltningarna själva konkretisera samverkan och samhandläggning med rutiner som beskriver gemensamma besök, uppföljningar m.m. Rutinerna behöver vara väl implementerade och regelbundet aktuali-

seras och vid behov revideras. Socialförvaltningen och äldreförvaltningen vill framhålla vikten av att de olika verksamheternas ansvarsområden tydliggörs på liknande sätt inom stadsdelsförvaltningarna liksom kostnadsfördelningen i de gemensamma ärendena.

Samhandläggning i ärenden där behov finns är ett sätt att använda sig av respektive verksamhetsområdes kompetens som ökar förutsättningarna att se den enskildes behov ur ett helhetsperspektiv.

Bilaga

Rapport avseende samverkan och samhandläggning för personer över 65 år

Stockholms
stad

Oktober 2018

3.1.1-473/2018

Rapport avseende samverkan
och samhandläggning för
personer över 65 år

stockholm.se

Titel

Rapport avseende samverkan och samhandläggning för personer över 65 år

Dnr: Socialnämnden 3.1.1-473/2018

Äldrenämnden 3.5-534/2018

Utgivare: Socialförvaltningen och Äldreförvaltningen

Sammanfattning

Socialförvaltningen och äldreförvaltningen fick i budget 2018 i uppdrag av sina respektive nämnder att i samråd med stadsdelsförvaltningarna utreda hur samverkan och samhandläggning kan öka runt personer som har fyllt 65 år.

Utredningen inleddes genom ett enkätutskick till samtliga enhetschefer inom områdena socialpsykiatri, vuxen/missbruk, funktionsnedsättning, relationsvåld samt äldreomsorg under våren 2018. Totalt kom 23 enkätsvar in från 13 stadsdelsförvaltningar. Enkätsvaren sammanställdes och under hösten 2018 hölls en workshop med inbjudna enhetschefer från individ- och familjeomsorgen samt äldreomsorgen för att diskutera resultaten av enkäten rörande samhandläggning och samverkan för personer som fyllt 65 år.

Resultaten av enkäten visade att det finns rutiner för främst samverkan och att det finns ett gemensamt förhållningssätt där samarbete och utbyte av information är grundläggande för att få en fungerande handläggning i dessa ärenden. Det finns ofta en planering i övergången, exempelvis genom gemensamma möten med den enskilde och handläggare inför överföringen till äldreomsorgen. I många fall sker även överföringen till äldreomsorgen i god tid innan den enskilde fyller 65 år. Det finns också en generell insikt om nödvändigheten av samverkan i överföringsprocessen och att det sker en planerad samverkan i de känsliga lägen som byte av handläggare och avdelning innebär för denna målgrupp.

De förbättringsområden som identifierats rör förtydligande av kostnadsansvar avdelningarna emellan, samt frågor som rör samhandläggning och konkreta rutiner för detta. Boendefrågor och frågor som rör personer med missbruks- och beroendeproblematik är även något som lyfts i enkätsvaren som särskilt komplext.

Sammanfattningsvis framkommer under utredningen att det finns ett behov av gemensamma rutiner, en ökad användning av varandras kompetens utifrån varje handläggares verksamhetsområde, en flexibilitet i hantering av ärenden med särskild komplexitet, vikten av att använda gemensamma mötesforum samt ett ökat fokus på den enskildes behov och vilka insatser som kan möta det.

Innehåll

Sammanfattning	3
1. Bakgrund	5
1.1 Uppdraget	5
1.2 Stadens organisation	5
1.3 Ansvarsfördelning mellan individ- och familjeomsorg och äldreomsorg	6
1.4 Tidigare utredning inom staden som berör samverkan och samhandläggning för äldre över 65 år	6
2. Utredningen.....	7
2.1 Underlag	7
2.2 Avgränsning	7
3. Resultat av enkätundersökningen	8
3.1 Situationer som kräver samverkan och samhandläggning.....	8
3.2 Förutsättningar för samverkan och samhandläggning	9
3.3 Förbättringsområden	9
3.4 Rutiner	11
4. Slutsatser.....	13
Bilaga 1.	16

1. Bakgrund

1.1 Uppdraget

Socialförvaltningen och äldreförvaltningen fick i budget 2018 i uppdrag av sina respektive nämnder att i samråd med stadsdelsförvaltningarna utreda hur samverkan och samhandläggning kan öka kring personer som har fyllt 65 år. Förvaltningarna har under arbetets gång tagit fram underlag avseende hur ärendehantering ser ut idag, vilka former som är vanligt förekommande samt goda exempel som kan utgöra en grund för ett mer gemensamt arbetssätt. Underlagen presenteras i denna rapport.

Den definition av begreppet samverkan som användes i enkätutskicket var följande:

”Samverkan är ett verktyg för att åstadkomma effektiva och individanpassade insatser till personer med behov av insatser från mer än en enhet. Vid samverkan mellan olika enheter arbetar enheterna tillsammans utifrån respektive enhets kompetens. Samverkan kan vara sporadisk och behovsbaserad, och handläggning sker av respektive enhet”

Den definition av begreppet samhandläggning som användes i enkätutskicket var följande:

”Samhandläggning mellan enheter avser gemensam handläggning där enheterna bland annat gör gemensamma besök och gemensamma bedömningar med stöd av de olika enheternas kompetens. Samhandläggning mellan enheter avser att öka kvaliteten i socialtjänstens handläggning.”

1.2 Stadens organisation

Inom staden finns 14 stadsdelsförvaltningar med olika organiserade avdelningar och enheter för individ- och familjeomsorg samt Enheten för hemlösa som är organiserad inom socialförvaltningen. Vissa enheter består av ett verksamhetsområde vardera, medan andra enheter är sammanslagna till att omfatta flera verksamhetsområden. Äldreomsorgen på de olika stadsdelsförvaltningarna är oftast organiserade som en enda enhet.

I rapporten är begreppet ”individ- och familjeomsorg” ett samlingsbegrepp för verksamhetsområdena socialpsykiatri,

vuxen/missbruk, funktionshinder och relationsvåld. Detta då det främst är dessa områden som berörs av frågor som rör samverkan och samhandläggning med äldreomsorgen, se s. 7 ”2.2

Avgränsningar”.

1.3 Ansvarsfördelning mellan individ- och familjeomsorg och äldreomsorg

I staden finns en åldersgräns, 65 år, för ansvarsfördelningen mellan äldrenämndens och socialnämndens ansvarsområden. Undantag är ärenden inom Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) där ärendeansvaret i många fall kvarstår inom individ- och familjeomsorgen efter att den enskilde fyllt 65 år. Detta rör främst personkrets 1 och 2.

De olika verksamhetsområdena inom socialtjänsten handlägger olika sorters stöd till den enskilde. Vanligt förekommande insatser inom funktionshinder och socialpsykiatri är boendestöd, daglig verksamhet enligt LSS eller sysselsättning enligt Socialtjänstlagen (SoL) samt olika former av boenden (LSS och SoL). Vanligt förekommande insatser inom området vuxen/missbruk är öppenvårdsbehandling, boendestöd och olika boendeformer som syftar till att den enskilde ska kunna tillgodogöra sig stöd och behandling kopplat till missbruket/beroendet. Merparten av insatserna handläggs enligt SoL, men enheterna handlägger även ärenden enligt Lagen om vård av missbrukare (LVM).

Äldreomsorgen inom Stockholms stad vänder sig till personer 65 år och äldre som har behov av stöd och hjälp i vardagen. Insatser som hemtjänst, ledsagning och boendestöd är vanligt förekommande. Olika former av särskilda boenden finns för den som har behov av mera omfattande vård- och omsorgsinsatser. Insatserna beviljas enligt SoL och LSS.

1.4 Tidigare utredning inom staden som berör samverkan och samhandläggning för äldre över 65 år

Under 2016 genomfördes utredningen ”*Äldre personer med eller utan missbruk som lever i hemlöshet eller riskerar att bli hemlösa*”¹ som beslutades av KF 13 februari 2017. I utredningen anges att vid en ansökan om stöd från den enskilde bör gemensam initial

---

¹ Dnr äldrenämnden: 330-390/2015
Dnr socialnämnden: 3.1.2-585/2015

bedömning/samhandläggning ske från individ- och familjeomsorg/funktionsnedsättning och äldreomsorg. Även fördelning av kostnader mellan äldreomsorg och individ- och familjeomsorg anges.

2. Utredningen

2.1 Underlag

Under våren 2018 gjordes en enkätundersökning angående om hur samverkan och samhandläggning var etablerat inom staden. För att följa upp hur stadsdelsförvaltningarna arbetade med den gemensamma handläggningen skickades under våren 2018 en enkät ut till beställarchefer inom äldreomsorg samt individ-och familjeomsorg. Av svaren framgick att det finns en etablerad samverkan mellan individ- och familjeomsorg och äldreomsorg. De flesta enkätsvaren visade att samverkan fungerar bra och att stadsdelarna har rutiner för detta. Som skäl till den goda samverkan angavs bland annat regelbundna möten på handlägg- och chefsnivå. Den goda samverkan berodde bland annat på att cheferna träffas regelbundet, tjänstemannamöten hålls vid behov, gemensam initial bedömning görs, det finns tydligt brukarfokus och en öppen dialog. Några svarade dock att samverkan behöver utvecklas och att det finns behov av kompetensutveckling.

Syftet med enkäten var att kartlägga hur stadsdelsförvaltningarna samverkar kring personer som fyllt 65 år, samt om och i sådana fall hur samhandläggning runt dessa personer sker. Syftet var vidare att lyfta goda exempel kring det arbete som redan görs inom staden och fånga upp de utvecklingsområden som stadsdelsförvaltningarna själva identifierar. Frågeställningar presenteras i bilaga 1.

Under hösten 2018 hölls en workshop tillsammans med ett antal av de som svarade på enkäten. Syftet med workshopen var att presentera och diskutera enkätresultatet och diskutera ett antal frågeställningar kring hur samverkan och sammanläggning kan öka, se bilaga 1.

2.2 Avgränsning

Avgränsning har gjorts till att inte omfatta verksamhetsområdet ekonomiskt bistånd samt gruppen nyanlända.

3. Resultat av enkätundersökningen

Totalt inkom 23 enkätsvar från 13 stadsdelsförvaltningar samt Stockholms Trygghetsjour.

3.1 Situationer som kräver samverkan och samhandläggning

Samverkan och samhandläggning mellan individ- och familjeomsorgen och äldreomsorgen kan bli aktuellt i ett antal situationer. Samverkan sker i form av stöd och rådgivning handläggare emellan och utifrån olika kompetensområden. Vidare framkom att behov av samverkan kring psykisk ohälsa, missbruk och/eller funktionsnedsättning samt hemlöshet.

3.1.1 Vuxen/missbruk

Äldre med missbruks- och beroendeproblematik beskrivs i enkätsvaren som en grupp där samverkan upplevs vara viktigt. Det kan uppstå frågor om kostnadsansvar där en intern samverkan behövs för att klargöra vilken avdelning/enhet som står för vilka kostnader. I vissa fall har lösningen varit att äldreomsorgen står för kostnaden för vissa insatser, exempelvis boende med omvårdnadsinsatser medan vuxenheterna står för kostnad för behandling av missbruket, exempelvis öppenvårdsinsatser.

3.1.2 Socialpsykiatri

Personer med psykisk ohälsa och som har stöd via socialpsykiatrin överförs till äldreomsorgen vid 65 år. Samverkan initieras av socialpsykiatrin som kontaktar äldreomsorgen i god tid innan personen fyller 65 år för att ha tid för bland annat gemensamma överföringsmöten. Samhandläggning förekommer dock inte i nämnvärt stor utsträckning mellan socialpsykiatrin och äldreomsorgen, utan ärendena avslutas på de socialpsykiatriska enheterna när personen fyller 65 år och handläggningen tas då över av äldreomsorgen.

3.1.3 Funktionsnedsättning

Enkätsvaren visar att de personer som har LSS-insatser handläggs inom individ- och familjeomsorgen även efter att den enskilde fyllt 65 år. Detta rör främst personkrets 1 och 2 medan personkrets 3 ofta förs över till äldreomsorgen. Övriga ärenden som handläggs inom funktionshinderområdet där insats beviljas enligt SoL förs över till äldreomsorgen i likhet med den process som sker inom socialpsykiatrin.

3.1.4 Våld i nära relation

Handläggning av relationsvåldsärenden skiljer sig mellan olika stadsdelsförvaltningar. Då det endast kommit in ett enkätsvar från verksamhetsområdet är det inte möjligt att presentera något resultat som är representativt för staden som helhet. Däremot är det ett flertal stadsdelsförvaltningar som beskriver hanteringen av dessa ärenden i sina rutiner, varför de presenteras närmre under rubriken ”rutiner”.

3.2 Förutsättningar för samverkan och samhandläggning

Merparten av de svarande i enkäten beskriver en fungerande samverkan i ärenden som rör äldre som fyllt 65 år. Särskilt gynnande för en framgångsrik samverkan och samhandläggning är följande faktorer:

- Överföring från individ- och familjeomsorgen till äldreomsorgen sker i god tid.
- Regelbundna samverkansmöten på enhetschefsnivå alternativt med biträdande enhetschefer.
- Organisatorisk närhet, exempelvis samlokalisering främjar personlig kontakt och samverkan.
- Det finns en vilja att samverka samt att öka förståelsen för varandras verksamhetsområden och nyttjandet av varandras kompetens.
- Gemensamma rutiner, framtagna tillsammans enheterna emellan som är implementerade i verksamheterna och efterlevs.
- Gemensamma besök och viss samhandläggning.
- Handläggarna från de olika verksamhetsområdena hjälps åt i ärenden för att få möjlighet att ta del av varandras kompetens.

Återkommande lyfts även möjligheterna att använda de mötesformerna som redan finns inom förvaltningarna som ett sätt att främja samverkan. Detta kan ske igenom frukostmöten, arbetsplatsträffa, gemensamma planeringsdagar/utbildningsdagar m.m. Detta kan skapa förståelse för varandras verksamhetsområden.

3.3 Förbättringsområden

I enkätsvaren beskrivs några förbättringsområden kring samverkan och samhandläggning:

- Klargöra kostnadsfördelning mellan individ- och familjeomsorgen och äldreomsorgen, främst i ärenden som rör personer med missbruks- och beroendeproblematik.
- Kunskap om varandras områden behöver förbättras och genom det bidra till en ökad förståelse och tillit i samverkan.
- Utveckla en mer systematisk samverkan med uppföljning och vid behov revidering av rutiner. Upprättande av gemensamma rutiner i de fall det inte finns.
- Öka möjligheterna till gemensamma möten och samsyn i bedömningarna.
- Belysa de kulturskillnaderna som finns mellan individ- och familjeomsorgen och äldreomsorgen.

Under workshopen diskuterades att stadens sociala system, Paraplyet, inte främjar möjligheterna till samhandläggning och att detta inte främjar möjligheter till samverkan. De olika verksamhetsområdena individ- och familjeomsorg/funktionshinder och äldreomsorg verkar i olika moduler och har inte tillgång till varandras dokumentation.

Under workshopen diskuterades frågor som rör organisation, titulatur och yrkesroll och hur detta kan påverka samhandläggning och samverkan. Exempelvis nämndes att handläggare inom individ- och familjeomsorg ofta har titeln ”socialsekreterare” medan handläggare inom äldreomsorgen har titeln ”biståndsbedömare/biståndshandläggare”. Detta är ett sätt att åtskilja yrkeskategorierna. Ofta består arbetet av liknande arbetsuppgifter, men denna benämning skapar en ”vi och ni”- kultur som i sig inte är främjande för varken samverkan eller samhandläggning. Vidare lyftes att individ- och familjeomsorgen är specialiserade mot olika verksamhetsgrenar, så som vuxen/missbruk, funktionsnedsättning, socialpsykiatri, försörjningsstöd och så vidare. Äldreomsorgen i sin tur handlägger alla typer av ärenden oavsett vilket stödbehov den enskilde har. Att inriktningarna som finns inom socialtjänsten försvinner i äldreomsorgen lyftes som problematiskt.

Det lyftes även som problematiskt att vissa verksamhetsgrenar inom socialtjänsten handlägger enbart vissa insatstyper. Vissa stadsdelsförvaltningar berättade att de försöker ha ett förhållningssätt där det är stödbehovet och den enhet som har bäst lämpade insatser utifrån den enskildes behov som styr vart ärendet ska handläggas, hellre än att ha en strikt uppdelning i olika områden.

3.4 Rutiner

Till övervägande del uppger stadsdelsförvaltningarna att det finns skriftliga rutiner för *samverkan* mellan individ- och familjeomsorgen och äldreomsorgen. De stadsdelsförvaltningar som inte har rutiner planerar att upprätta sådana.

I hälften av enkätsvaren uppges att det finns upprättade rutiner kring *samhandläggning*. Där det inte finns rutiner för samhandläggning råder det skilda meningar av behovet av detta.

En förutsättning för att lyckas med implementering av rutiner är att det finns en långsiktighet i planeringen och en positiv inställning till samverkan och samhandläggning inom alla led, från förvaltningsledning till handläggarnivå. Kontinuerliga möten i form av rutinuppföljning och möten på enhetschefsnivå och biträdandechefsnivå ses som viktigt för att implementeringen av rutiner ska bli lyckosam. Personalomsättningen är dock ett hinder för att rutinerna ska efterföljas. Det poängteras att rutinerna inte ska vara personbundna utan fokusera på processer.

3.4.1 Överföringar

Där stadsdelsförvaltningarna har bifogat rutiner och interna samverkansdokument till svarsenkäten blir det tydligt att det finns likheter över staden, framförallt vad gäller överföringar av ärenden från individ- och familjeomsorgen till äldreomsorgen.

3.4.2 Samverkan och samhandläggning

Ett par stadsdelsförvaltningar har i sina rutiner beskrivit vad ”god” samverkan innebär och vad ett ”gott” förhållningssätt gentemot varandra innebär. Flera stadsdelsförvaltningar har även specificerat hur samverkan ska ske med bland annat tydliga checklistor för vem som gör vad och när.

Vad gäller gemensamma besök med handläggare från individ- och familjeomsorg/funktionshinder och äldreomsorg ser rutinerna olika ut mellan stadsdelsförvaltningar. Några uppger att de alltid gör gemensamma hembesök alternativt har treparts möten med både interna och externa samverkanspartners när ärendet ska föras över till äldreomsorgen. Några stadsdelsförvaltningar uppger att de har gemensamma möten vid behov, och den bedömningen görs av biträdande enhetschef eller handläggare.

Ett mindre antal stadsdelsförvaltningar har beskrivit former för samhandläggning mellan individ- och familjeomsorgen och

äldreomsorgen i sina rutiner. En stadsdelsförvaltning anger i sin rutin att i gemensamma ärenden där samhandläggning förekommer är målsättningen att det ska finnas en samordnad individuell plan för den enskilde.

En stadsdelsförvaltning definierar tre olika former av samhandläggning i sin rutin; bollplank, medhandläggare och två huvudhandläggare. I rutinen specificeras i vilka ärenden de olika typerna av samhandläggning ska ske samt ansvarsområden för både dokumentation, förväntningar på respektive roll och när medhandläggarskapet avslutas. En stadsdelsförvaltning har i sina rutiner dokumenterat former för samhandläggning i form av förste- och andrehandläggare.

Vissa stadsdelsförvaltningar har valt att specificera kostnadsansvaret i sina rutiner. Ett antal stadsdelsförvaltningar hänvisar till 2016 års utredning *"Äldre personer med eller utan missbruk som lever i hemlöshet eller riskerar att bli hemlösa"*. Inom andra stadsdelsförvaltningar har äldreomsorgen allt kostnadsansvar efter att den enskilde har fyllt 65 år, och i andra fall har det gjorts en överenskommelse vad gäller frågor om ex. boende och missbruksbehandling.

3.4.4 Våld i nära relation

I de fall stadsdelsförvaltningarna har specificerat rutiner kring ärenden där det förekommer våld ser processen olika ut. På vissa stadsdelsförvaltningar handlägger relationsvåldshandläggare ärendet och de stödinsatser som krävs i förhållande till våldsutsattheten. Det förekommer även rutiner där ordinarie handläggare på äldreomsorgen handlägger de stödinsatser som är kopplade till relationsvåldet, men att den handläggare som arbetar med relationsvåld kan agera bollplank eller vara ett kompetensstöd på andra sätt.

3.4.5 Vräkningsförebyggande

I enkätsvaren framkommer det att stadsdelsförvaltningarna i många fall uppmärksammar behov av samverkan och samhandläggning kring hemlösa personer och personer som riskerar att bli vräkt. Inom många stadsdelsförvaltningar finns det speciellt framtagna rutiner som rör vräkningsförebyggande arbete. Oftast har bosamordnaren på stadsdelarna en viktig roll för att initiera och bidra till den interna samverkan med både individ- och familjeomsorg samt äldreomsorg beroende på hur gammal den enskilde är.

4. Slutsatser

Av enkätsvaren och vid diskussionen under workshopen framkom att bland annat stadsdelsförvaltningarnas organisation påverkar möjligheterna till samverkan och samhandläggning.

Geografisk närhet och att verksamheterna lokalmässigt ligger fysiskt nära varandra är tydliga fördelar. Detta främjar en personlig kontakt handläggarna emellan och underlättar på så sätt samverkan på ett personligt plan.

Rutiner ses som en utgångspunkt för att samverkan och samhandläggning ska fungera. Det framgår att det kan uppstå samverkansproblem trots att rutiner finns. Det kan bero på hur rutinerna är framtagna och hur väl de är implementerade i verksamheterna.

Vad gäller frågan om samhandläggning är det ett mindre antal stadsdelsförvaltningar som har reglerat detta i sina rutindokument. Ett sätt att få samhandläggningen att öka är att ha upprättade rutiner för hur och när detta ska ske. Att klargöra detta gynnar samverkan och skapar förutsättningar för samhandläggning. Att samhandlägga ärenden där behov finns är ett sätt att använda sig av respektive verksamhetsområdes kompetens som i sin tur gynnar den enskilde. Det ökar förutsättningarna att den enskilde får rätt insatser i rätt omfattning.

Inom verksamhetsområdet vuxen/missbruk anges att målgruppen äldre med missbruk och/eller en hemlöshetsproblematik, är en grupp där samverkan och samhandläggning blir extra viktig. Dessa ärenden kan vara komplexa med både ett stödbehov till följd av åldrande och som en följd av missbruket. Dessa personer kan även ha en psykisk ohälsa.

I ärenden av komplex karaktär behövs tydliga rutiner kring samverkan och samhandläggning utifrån ansvarsområden. Kostnadsansvaret för de olika insatserna är också en återkommande fråga. KF beslutade i februari 2017 i enlighet med utredningen *Äldre personer med eller utan missbruk som lever i hemlöshet eller riskerar att bli hemlösa* både om samhandläggning och ekonomisk ansvarsfördelning. Här anges i beslutsprotokollet:

”...Punkt b) Vid en ansökan om stöd från en hemlös person, 65 år och äldre, görs en gemensam initial bedömning av individ och familje-omsorg, funktionsnedsättning och äldreomsorg. Därefter

utreder utsedda handläggare i samråd utifrån sina respektive kompetensområden.

c) Kostnaderna avseende boende fördelas jämnt mellan individ- och familjeomsorg och äldreomsorg om boendet ger stöd dels för missbruk och dels för insatser som motsvarar insatser inom äldreomsorg. Kostnader som avser behandling för missbruk/beroende är individ- och familjeomsorgens ansvar.”

Det förekommer samhandläggning i ärenden där äldreomsorgen kan bevilja vissa stödinsatser för exempelvis omvårdnadsbehov medan vuxen/missbruk har insatser för behandling av missbruket. En stadsdelsförvaltning berättar att i dessa fall av samhandläggning utses en förste- och andrehandläggare. Denna form kan ses som särskilt gynnande då det både är en konkret form för samhandläggning men även för att säkerställa att samverkan sker. På detta sätt säkerställs att kompetens från båda verksamhetsområdena tillvaratas.

Som ett hinder för samverkan och samhandläggning nämns stadens sociala system, Paraplyet, där individ- och familjeomsorg/funktionsnedsättning och äldreomsorg verkar i olika moduler för ärendehandläggning. Här vill utredningen uppmärksamma på den sekretess som råder mellan de olika verksamheterna men att inget hinder finns att handläggarna inhämtar samtycke från den enskilde för samverkan och samhandläggning.

Av enkätsvaren och diskussionerna vid den workshop som genomfördes framkom att KF beslutet inte till fullo implementerats inom stadsdelsförvaltningarna..

Sammanfattningsvis lyfter stadsdelsförvaltningarna följande punkter som förutsättningar för att öka samverkan och samhandläggning kring äldre som har fyllt 65 år:

- Gemensamma rutiner, framtagna och implementerade på ett sådant sätt att de är gångbara för samtliga verksamhetsområden.
- Ökad användning av varandras kompetens utifrån varje handläggares verksamhetsområde.
- Flexibilitet i hantering av ärenden med särskild komplexitet.
- Användandet av gemensamma mötesforum för att sprida kunskap om varandras områden.

- Ett ökat fokus på den enskildes behov och vilka insatser som kan möta det.

Bilaga 1.

Frågeställningar

I enkäten ställdes följande frågor rörande *samverkan* mellan individ- och familjeomsorgen och äldreomsorgen:

- Finns det upprättade rutiner för samverkan mellan vuxen/funktionsnedsättning och äldreomsorgen i er stadsdelsförvaltning?
- Om ja, hur ser de rutinerna ut?
- Om nej, finns det planer på att införa/ta fram sådana rutiner?
- Vad fungerar bra i er samverkan?
- Finns det några förbättringsområden?
- När kan samverkan mellan vuxen/funktionsnedsättning och äldreomsorgen bli aktuell

I enkäten ställdes följande frågor rörande *samhandläggning* mellan individ – och familjeomsorgen och äldreomsorgen:

- Finns det upprättade rutiner för samhandläggning mellan vuxen/funktionsnedsättning och äldreomsorgen i er stadsdelsförvaltning?
- Om ja, hur ser de rutinerna ut?
- Om nej, finns det planer på att införa/ta fram sådana rutiner?
- Vad fungerar bra i er samhandläggning?
- När kan samhandläggning mellan vuxen/funktionsnedsättning och äldreomsorgen bli aktuellt i era stadsdelar?

Under den workshop som hölls under hösten 2018 diskuterades följande frågor:

- Hur kan vi öka samverkan och samhandläggning kring personer som har fyllt 65 år?
- Hur kan vi på bästa sätt ta del av varandras kompetens utifrån rådande förutsättningar?
- Hur kan vi förankra och implementera rutinerna i våra verksamheter på ett sätt så att de fullföljs?